

Woordenlijst 3havo

Hoofdstuk 1

Woord	Betekenis
etnisch	raciaal; wat te maken heeft met ras of volk
eerwraak	moord die gepleegd wordt vanwege het geschonden fatsoen van de familie
reserves	bedenkingen; voorbehoud
origine	achtergrond; herkomst; afkomst
ongegrond	zonder grond; zonder reden
onoverbrugbaar	onoverkomelijk; niet te overbruggen
allengs	langzamerhand; gaandeweg; zoetjesaan
cohesie	samenhang; (sterke) band
aversie	weezin; afkeer; tegenzin
autochtoon	niet-allochtoon; oorspronkelijk Nederlands
interetnisch	tussen (mensen uit) verschillende bevolkingsgroepen
compassie	sympathie; medegevoel; medelijden
welwillend	vriendelijk; goed gezind
idealiter	in het meest gunstige geval; volgens ideale omstandigheden
superieur	veel beter; voortreffelijk
concept	begrip
verscheidenheid	variatie; diversiteit
tornen aan	proberen te veranderen
onderklasse	groep burgers (klasse) die het in de samenleving niet redt
integratie	het samengaan; ontwikkeling naar een eenheid
opponent	tegenstander
uitwassen	ongewenste, vaak extreme ontwikkelingen
segregatie	situatie waarbij verschillende (etnische) groeperingen in een samenleving sterk gescheiden leven
getto	stedelijke wijk waar een etnische groep (oorspronkelijk vooral de joodse gemeenschap) geïsoleerd woont
verloochenen	ontkennen dat iets bestaat of dat je iemand kent

Uitdrukkingen

voor lief nemen – iets ongunstigs accepteren omdat er gunstige zaken tegenover staan.

koren op iemands molen – wat heel goed van pas komt (meestal een argument)

niet over rozen gaan – niet gemakkelijk verlopen.

dansen op een vulkaan – een zorgeloos leven leiden ondanks dreigend onheil

Hoofdstuk 2

Woord	Betekenis
luguber	huiveringwekkend
voorzien (als adjectief)	verwacht; wat je ziet (zag) aankomen
schaarste	gebrek
consumeren	eten
voedzaam	met veel voedingsstoffen erin; goed voedend
pleitbezorger	verdediger; iemand die zijn sterke voorkeur voor iets uitdraagt
propageren	verspreiden van ideeën; (iets) sterk aanraden
volstaan	voldoende zijn

incalculeren	meerekenen; in de berekening betrekken
reductie	vermindering; terugdringing
erkennen	toegeven
instinctief	onberedeneerd; uit een natuurlijke neiging of drang voortkomend
fobie	angst
metamorfose	grote verandering; gedaanteverwisseling
zich realiseren	beseffen
ingrediënten	bestanddelen
normen	grenswaarden
gehalte	hoeveelheid van een bestanddeel die in iets aanwezig is
culinair	wat met kookkunst en lekker eten te maken heeft
avant-garde	voorhoede
delicatesse	traktatie; exclusieve lekkernij
scala	groot en gevarieerd aantal
beklijven	standhouden; blijven
ogen (werkwoord)	eruitzien; lijken
ontmoedigen	de moed ontnemen

Uitdrukkingen

alle seinen staan op rood – belangrijke waarschuwingen krijgen
binnen handbereik (liggen) – mogelijk zijn (om te bereiken)
boekdelen spreken – heel duidelijk maken; veelzeggend zijn
iets van de daken (willen) schreeuwen – iets overal en aan iedereen bekend (willen) maken
met geen stok ... te krijgen – met geen mogelijkheid tot ... te bewegen
zijn toevlucht nemen tot – uit noodzaak gaan gebruiken

Hoofdstuk 3

Woord	Betekenis
doemdenkers	mensen die heel negatief en somber (zonder enige hoop) denken over de toekomst
kanttekeningen	opmerkingen; commentaar
cyclus	kring van steeds terugkerende gebeurtenissen
recessie	teruggang; crisis; achteruitgang in economische activiteit
fatalisme	sombere noodlotsgedachten; overtuiging dat je niets kunt veranderen aan de loop der dingen
duurzaam	wat lang blijft bestaan; lang goed blijvend
ecologisch	volgens de wetenschap die bestudeert hoe planten en dieren hun omgeving nodig hebben en elkaar beïnvloeden
geleidelijk	langzamerhand
transitie	overgang
alternatieve energiebronnen	energiebronnen zoals zon, water, wind en biomassa, die bij winning niet belastend zijn voor het milieu doordat er geen directe uitstoot is van schadelijke stoffen
conventioneel	gebruikelijk; geijkt
rijmen met	combineren met; in overeenstemming brengen met
krimp	proces waarbij iets minder over kleiner wordt
ruilhandel	handel waarbij goederen of diensten geruild worden zonder dat er geld bij te pas komt
diensten	economische bedrijvigheid die niet onder industrie of landbouw valt; bedrijvigheid die geen tastbaar product

	oplevert
gemeen hebben	met elkaar delen; overkomst(en) vertonen
consensus	overeenstemming (in ideeën); het er over eens zijn
voorbehouden aan	alleen bedoeld of bestemd voor; gereserveerd voor
keerzijde	schaduwkant(en)
scenario	draaiboek
prognose	voorspelling
kelderen	zeer snel dalen; zinken
impact	effect; inwerking; draagwijdte; invloed
malaise	crisis; recessie
verpauperen	armoedig worden; sterk achteruitgaan; vervallen

Uitdrukkingen

de bomen groeien tot in de hemel – een grenzeloos optimisme over de vooruitgang; er zijn geen grenzen aan het positieve denken; het kan niet op

door een roze bril kijken – geen reëel beeld hebben van de werkelijkheid; alleen maar positieve dingen zien

in het slop zitten – veel minder goed gaan, een slechte ontwikkeling doormaken

met gesloten beurs – zonder dat er geld wordt uitgewisseld.

Hoofdstuk 4

Woord	Betekenis
bestemming	doel dat je aan iets geeft; bedoeling
braakliggend	waar niets gebouwd of verbouwd wordt
periferie	rand
ruraal	landelijk
agglomeratie	stedelijk gebied; stad met alle voorsteden
areaal	uitgestrekte oppervlakte; gebied
locatie	plek; plaats
sociale woningbouw	(laten) bouwen van goedkope woningen voor mensen met lage inkomens
nutsleidingen	kabels, buizen etc. voor het transport van water, gas en elektriciteit
inspraak	gelegenheid om je mening te geven en je stem te laten meetellen; zeggenschap
vastgoed	onroerende zaken, zoals woningen of grond
ruimtelijke ordening	organiseren van het gebruik van de grond en het leefmilieu; toepassing van de planologie
planologen	mensen die voorstellen doen voor de functie die een gebied krijgt en/of de inrichting van dat gebied
lokale overheden	plaatselijke bestuurders en ambtenaren, met name gemeenten
gedupeerden	slachtoffers; mensen die schade ondervinden
exploitatie	gebruik van iets met het doel winst te maken
rendement	opbrengst
procedures	vastgestelde gang van zaken; vaste opeenvolging van handelingen
bezwaarschriften	officiële brieven waarin mensen bezwaar maken tegen bepaalde plannen
frustreren	moeilijk maken; dwarsbomen; maken dat iets mislukt
compromis	oplossing waarbij iedereen een beetje toegeeft

maatstaven	normen waarnaar men iets beoordeelt
projectontwikkelaars	personen of bedrijven die zich bezighouden met het ontwerpen, financieren en bouwen van bijvoorbeeld winkelcentra, bungalowparken of kantoorpanden
content	tevreden
faciliteiten	voorzieningen

Uitdrukkingen

de vonken vliegen ervanaf – het wordt heel intens en met veel enthousiasme gedaan;
(hier) er wordt fel gediscussieerd

je kans schoon zien: een goede mogelijkheid zien en die gebruiken (vaak een mogelijkheid waar al langer op gewacht werd)

de knoop doorhakken – een beslissing nemen

een wassen neus – iets wat eerst heel wat lijkt, maar toch niets voorstelt

een vinger in de pap hebben – invloed hebben

Hoofdstuk 5

Woord	Betekenis
bureaucratisch	met veel papierwerk, regeltjes en ambtenarij
controverse	groot meningsverschil; scherpe tegenstelling
scepsis	twijfel; argwaan; wantrouwen
remedie	middel; geneesmiddel
nationalisme	streven om het eigen volk boven alles te stellen en het vreemde te verwerpen
restauratie	wederopbouw; herstel
gepaard gaan met	samengaan met; met zich meebrengen
protectionisme	bescherming van de eigen economie door bijvoorbeeld belastingen te heffen op invoer
invoerheffingen	belasting op import
coöperatie	samenwerking
utopisch	als onbereikbaar ideaal gefantaseerd
zelfvoorzienend	zo georganiseerd dat je in je eigen behoeften kunt voorzien; voor je behoeften niet afhankelijk van anderen
toetreding	het lid worden; moment van ingang van een lidmaatschap
evolueren	geleidelijk veranderen (in); zich ontwikkelen
eenheidsmunt	munt die in verschillende landen het wettig betaalmiddel is, met name de euro in Europese landen
beurs	geld dat mensen van de overheid of organisaties ontvangen om te studeren
voormalig	vroeger (als bijvoeglijke naamwoord)
regelgeving	opstelling van voorschriften; het voorschrijven van regels
sentiment	gevoel
bevoegdheden	rechten om bepaalde handelingen uit te voeren
optiek	gezichtspunt; visie; zienswijze
opportunist	iemand die zich in zijn handelen laat leiden door de omstandigheden
desintegratie	het uiteenvallen; ontbinding
paradox	schijnbare tegenstelling; uitspraak die zichzelf lijkt tegen te spreken
optie	mogelijkheid

Uitdrukkingen

met man en macht – uit alle macht; met alle beschikbare personen en middelen
taal noch teken – helemaal niets; geen enkel levensteken
zonder blikken of blozen – zonder enige vrees; zonder schaamte of verlegenheid te tonen
mitsen en maren – bezwaren; beperkende voorwaarden
met raad en daad (bijstaan) – met goed advies en hulp
in geuren en kleuren – enthousiast en met allerlei details; heel levendig en uitgebreid
op leven en dood – (een) zeer felle (strijd)
kop noch staart – geen enkele lijn; geen goede structuur; geen duidelijk begin en eind
te hooi en te gras – niet vaak en zonder enige regelmaat
voor galg en rad (opgroeien) – in omstandigheden (opgroeien) die gemakkelijk tot een komt
slecht en misdadig leven (kunnen) leiden; (zo opgroeien) dat er niets
van je terecht
vlees noch vis – noch het een noch het ander; halfslachtig en vaag
van toeten noch blazen (weten) – helemaal niets (weten); volstrekt onkundig (zijn)
(de) handel en wandel – het doen en laten; wat iemand doet en waar hij zich ophoudt
(na veel) vijven en zessen – (na) lang aarzelen; (na) lang wachten
geven en nemen – compromissen sluiten
in een vloek en een zucht – snel; in heel korte tijd
kiezen of delen – een lastige keus hebben tussen twee, meestal ongunstige mogelijkheden
huis en haard (moeten verlaten) – de woning en alles wat zich erin bevindt (opgeven); de
vertrouwde omgeving (moeten verlaten)
in kannen en kruiken – (alles) goed geregeld en voor elkaar
(het is) hangen en wurgen – met grote moeite een resultaat bereiken
water en vuur – lijnrecht tegenover elkaar; grote vijandschap
wijd en zijd – in alle gebieden; vrijwel overal
dood en verderf (zaaien) – een slachting aanrichten
wikken en wegen – uitvoerig voor- en nadelen afwegen alvorens men een beslissing neemt
(het) reilen en zeilen – de gang van zaken; hoe het ermee staat of hoe het toegaat
kant noch wal raken – nergens op slaan; als reactie iets zeggen wat geen enkel logisch
verband houdt met het voorgaande
iemand geen strobreed in de weg leggen – iemand het op geen enkele manier lastig maken
om iets te bereiken
geen vuist (kunnen) maken – niet bij machte zijn voldoende tegenstand te bieden
zijn eigen graf graven – door onverstandig handelen zijn eigen ondergang bewerkstelligen
have en goed – alle (belangrijke) bezittingen
hom of kuit (willen hebben) – duidelijkheid (vragen)
open en bloot – zonder bescherming; overduidelijk zichtbaar
paal en perk (stellen aan) – een (slechte) gewoonte beteugelen; duidelijk beperken binnen
bepaalde grenzen
rijp en groen (door elkaar) – alles (door elkaar)
schering en inslag – aan de orde van de dag; veel voorkomend
stank voor dank – geen enkele waardering of bedankje krijgen voor bewezen diensten
van top tot teen – helemaal

Hoofdstuk 6

Woord	Betekenis
een gat in de markt	een commerciële kans; mogelijkheid om geld te verdienen door een nieuwe handel te beginnen in iets waar (grote)
	behoefte aan is
ondernemer	iemand die een eigen bedrijf opzet en leidt

equivalent	iets gelijksoortigs; iets wat gelijkwaardig is
gegadigden	kandidaten
astronomisch	zeer groot; gigantisch
arbeidsethos	positieve houding ten opzichte van werk; positieve waarde van werk
carrière maken	steeds hogerop komen wat je werk betreft
arbeidsvoorwaarden	afspraken over werk dat iemand verricht, zoals salaris en aantal vrije dagen
in loondienst	werkverband waarbij iemand voor een werkgever arbeid verricht tegen een vast loon
onderhoud	verzorging, voeding en huisvesting
uitkeringsgerechtigde	iemand die recht heeft op een uitkering
sociale zekerheid	maatschappelijk systeem dat werklozen, zieken en ouderen een basisinkomen verschaft
nijvere	ijverige; gedreven werkende; arbeidzame
hand-en-spandiensten	kleine karweitjes die je voor iemand anders doet
relaas	verhaal; verslag van gebeurtenissen
re-integratie	terugkeer in het arbeidsproces
versoberen	van extra's en overdaad ontdoen; simpeler maken
WAO	afkorting van Wet Arbeidsongeschiktheid; (vandaar) systeem dat zieken (arbeidsongeschikten) inkomen verschaft
AOW	afkorting van Algemene Ouderdomswet; (vandaar) systeem dat ouderen (vanaf 65, 66 of 67 jaar) een basisinkomen verschaft
arbeidsmarkt	verhouding tussen vraag en aanbod wat werk betreft
kentering	verandering
werknemer	arbeider; degene die voor loon/salaris arbeid verricht voor een werkgever
flexwerker	iemand die zonder vast contract voor een werkgever werkt
passie	hartstocht; hartstochtelijke liefhebberij
initiatief	actie die je als eerste onderneemt

Uitdrukkingen

de eerste viool spelen – de baas zijn/spelen; de boventoon voeren

de revue passeren – aan de orde komen; nauwkeurig bekeken of beoordeeld worden

een uiltje knappen – een (kort) slaapje doen

het roer omgooien – (vrij) radicaal veranderen; van koers veranderen

iemand om de tuin leiden – iemand bedriegen; met mooie praatjes iemand misleiden

iemand van haver tot gort kennen – alles over iemand weten; iemand heel goed kennen

iets op de spits drijven – te ver doorvoeren; een conflict hoog laten oplopen in plaats van naar een oplossing zoeken

met de eer gaan strijken – tegen de verwachting in de overwinning behalen; alle lof voor een prestatie krijgen terwijl ook anderen daaraan bijgedragen hebben

op z'n strepen staan – eisen stellen die uit een bepaalde positie of functie voortvloeien

een goede (fijne) neus hebben voor – (iets) dadelijk opmerken

op z'n lauweren rusten – niets doend van een succes genieten

aan de bak (moeten) – (gedwongen zijn om) aan de slag (te gaan)

in de wacht slepen – bemachtigen; door inspanning verkrijgen

de bakens verzetten – je activiteiten veranderen; je koers wijzigen; iets nieuws beginnen

appels met peren vergelijken – twee zaken vergelijken die niet goed te vergelijken zijn

een boom opzetten – een kwestie aansnijden waarover men lang kan filosoferen

je hart luchten – je moeilijkheden met iemand delen; zeggen wat je dwars zit

hoge ogen gooien – veel kans maken
op straat staan – ontslagen worden / zijn

